

تحلیل جنسیتی منشور مسئولیت اجتماعی وزارت راه و شهرسازی

سعید معیدفر*

طرح مسئله

مسئولیت اجتماعی عبارت است از تمایل یک شرکت یا بنگاه اقتصادی به مد نظر قرار دادن ملاحظات اخلاقی، اجتماعی و زیست محیطی در تصمیم‌گیری‌ها و پاسخگویی نسبت به تأثیر فعالیت‌ها و تصمیمات خود بر جامعه و محیط زیست. از زمان انقلاب صنعتی، به دلیل غلبه فناوری و تسلط بی‌حد و حصر انسان بر طبیعت و جامعه، این ملاحظات برای مدت بیش از دو قرن مغفول ماند. پس از آنکه آثار وخیم مداخلات گسترده در طبیعت و جامعه به مرزهای بحرانی رسید و خطرات زیست محیطی و انسانی به طور جدی بشر را تهدید کرد، این ملاحظات بار دیگر با عناوین توسعه فرهنگی، توسعه اجتماعی، توسعه پایدار و نهایتاً «مسئولیت اجتماعی بنگاه‌های اقتصادی» اهمیت یافت. در استدلالی دیگر گفته شده از آنجا که نظام سرمایه‌داری یک نظام سلطه است، در آن جایی برای احساس مسئولیت نسبت به جامعه و محیط زیست وجود ندارد و این نظام سعی دارد، برای به حداکثر رساندن سود خود، بر محیط زیست، جامعه محلی، و کارکنان و ذی‌نفعان سلطه یابد و نهایت بهره‌کشی را از آنها داشته باشد. استثمار کودکان و زنان با دستمزدهای پایین و شرایط کار نامساعد و تبعیض آمیز و نیز سوءاستفاده جنسی از زنان در محل کار از جمله اقدامات چنین نظامی است که از آغاز شکل‌گیری آن جریان داشته است. این سنت نادرست امروز همه‌جایی شده و نمونه‌های چنین تبعیض و استثمار را می‌توان در عملکرد بسیاری از شرکت‌ها دید. از نظر مارکس نیز جوامع امروزی جوامعی سرمایه‌داری‌اند. نیروی محرک دگرگونی اجتماعی در دوران کنونی، فشار در جهت دگرگونی دائم اقتصادی است که جزء جدایی‌ناپذیر تولید سرمایه‌داری است (گیدنز ۱۳۷۳: ۷۶۱). این ویژگی جامعه معاصر زمینه‌ساز استثمار و تهدید محیط زیست و اکثریت مردم از سوی اقلیت حاکم و ثروتمند و موجب تعلیق ملاحظات اخلاقی، اجتماعی و زیست محیطی و تقویت نظام سلطه شده است. مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها واکنش در برابر تهدیدهای مزبور و عمل به ملاحظات اخلاقی و انسانی است. در این روند، تعدیل نگرش‌های جنسیتی مسلط اجتناب‌ناپذیر می‌نماید.